

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

S2022/02856

Yttrande över *Uppgiftsskyldighet för utförare inom socialtjänsten*

Kommunal vill med anledning av rubricerad promemoria framföra följande synpunkter:

Inledning

Kommunals uppgift är att tillvarata medlemmarnas intressen på arbetsmarknaden och i samhällslivet i övrigt. Förbundet ska bland annat verka för en samhällsutveckling som stärker allas lika värde, social rättvisa, generell välfärdspolitik, full sysselsättning och jämställdhet mellan kvinnor och män.

Bakgrund

Det råder i dag rättslig osäkerhet om huruvida en utförare kan lämna uppgifter till den socialnämnd som ansvarar för verksamheten eller om det hindras av tystnadsplikt eller sekretess. Frågan har framför allt lyfts i förhållande till privata utförare. För att fullgöra sitt ansvar har socialnämnden behov av ändamålsenlig information från den som utför insatser. Beroende på hur socialnämnden väljer att ordna utförandet av insatser skulle sekretess- och tystnadspliktsgränser kunna uppstå.

I denna promemoria lämnas därför förslag om att införa en sekretess- och tystnadspliktsbrytande uppgiftsskyldighet för utförare i verksamhet enligt socialtjänstlagen. Uppgifter som ska lämnas ut är sådana som socialnämnden behöver för kvalitetssäkring, administration, uppföljning eller utvärdering samt sådana uppgifter som nämnden behöver för att erbjuda en fast omsorgskontakt enligt 4 kap. 2 b § SoL.

Om kommunens ansvar

Det kommunala huvudmannaansvaret innebär bland annat ett ansvar att följa upp och kvalitetssäkra den socialtjänstverksamhet som erbjuds invånarna. Insatser inom socialtjänsten ska enligt 3 kap. 3 § SoL vara av god kvalitet. Bestämmelsen infördes i avsikt att garantera kvaliteten i den verksamhet som bedrivs och i de insatser som ges (prop. 1996/97:124 s. 176). För att uppnå god kvalitet krävs bland annat att socialtjänsten använder sig av ett genomtänkt arbetssätt, vilket understryker behovet av uppföljning och utvärdering av insatser.

Det yttersta ansvaret för kommunens uppgifter inom socialtjänsten kan inte överlämnas till någon annan. Kommunen har kvar det grundläggande ansvaret för uppgiften oavsett om verksamheten bedrivs i offentlig eller privat regi. Enligt 10 kap. 8 § kommunallag ska kommunen eller regionen kontrollera och följa upp skötseln av en kommunal angelägenhet när denna genom avtal har lämnats över till en privat utförare. I förhållande till privata utförare innebär kommunens ansvar för kvalitetssäkring att förfrågningsunderlag och avtal behöver utformas på ett sätt som leder till att verksamheten hos de privata utförarna bedrivs på den kvalitetsmässiga nivå som kommunen önskar. Kommunerna har således ett ansvar för att ställa

Kommunal.

tillräckliga och relevanta krav i avtalen med de privata utförarna. Det innebär att om kommunen anlitar en privat utförare för att exempelvis utföra hemtjänst ska kommunen följa upp att verksamheten uppfyller socialtjänstlagens krav, till exempel att verksamheten är av god kvalitet, samt eventuella ytterligare krav som framgår av det avtal som slutits med den privata utföraren.

Insatser utan behovsprövning, fast omsorgskontakt samt välfärdsbrottslighet ökar behovet av informationsöverföring och kontroll

Flera förslag som föreslås i utredningen *Hållbar socialtjänst* (SOU 2020:47) ökar behovet av informationsöverföring och kontroll mellan enskilda utförare och kommun. I betänkandet föreslås bland annat att bestämmelsen om god kvalitet i socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, ska kompletteras med ett uttryckligt krav på uppföljning. Flera remissinsatser har sett ett behov av ett tydligt lagstöd för att kunna följa upp privata utförare.

Utredningen föreslog även att kommuner ska kunna erbjuda insatser utan behovsprövning. Kommunal har tidigare framfört att vi ser risker i detta¹. Flera remissinstanser som har yttrat sig över socialtjänstutredningens förslag om insatser utan behovsprövning har framfört att förslaget bör kompletteras med regler om informationsöverföring, bland annat för att motverka att oseriösa utförare lämnar oriktiga uppgifter i sina redovisningar till socialnämnden. Det har även framförts att kompletterande regler om informationsöverföring är av stor vikt för att systematiskt kunna följa insatserna och uppnå nuvarande krav på god kvalitet och uppföljning samt av utredningen föreslagna krav på planering av insatser och att verksamheten bedrivs i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Vid ett eventuellt införande av förslaget om insatser utan behovsprövning bör den socialnämnd som väljer att tillhandahålla insatser utan behovsprövning ha möjlighet att ta del av vem som deltar i en insats för att kontrollera att avtalet följs och att underlag för betalning är korrekt. Men också för att få veta vilka som tar del av insatser, om insatsen når den tilltänkta målgruppen och om det finns risk för undanträngningseffekter.

Sedan socialtjänstutredningen lämnade sitt betänkande har ytterligare regleringar i socialtjänstlagen tillkommit. Regeringen har i propositionen *En fast omsorgskontakt inom hemtjänsten* (prop. 2021/22:116) föreslagit att den som har hemtjänst ska erbjudas en fast omsorgskontakt, och riksdagen antog regeringens förslag den 4 maj 2022 (bet. 2021/22:SoU24, rskr. 2021/22:269). Den fasta omsorgskontakten ska i dag erbjudas den som har hemtjänst med stöd av 4 kap. 1 och 2 a §§ SoL om det inte är uppenbart obehövt. Om en fast omsorgskontakt ska kunna erbjudas även den som kan komma att få hemtjänst enligt förslaget om insatser utan behovsprövning, förutsätter det att socialnämnden har kännedom om vilka individer som tar del av hemtjänstinsatser utan behovsprövning. Det finns således även ett behov av informationsöverföring från utförare av hemtjänst utan behovsprövning till socialnämnden för att socialnämnden ska kunna erbjuda en fast omsorgskontakt.

I kommunens ansvar för att kontrollera och följa upp verksamhet som lämnats till en privat utförare ingår att säkerställa att socialnämndens underlag för utbetalning är korrekt. Utredningen om organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet mot välfärden har i betänkandet *Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra* (SOU 2017:37) identifierat ett antal riskfaktorer så väl i de utsatta välfärdssystemen som vid bekämpandet av brott mot dessa system. Promemorians förslag ger socialnämnden tydligare stöd för att inhämta och kontrollera underlag för utbetalning till utförare. Det minskar risken för att beslut om ersättningar från välfärdssystemen blir felaktiga och ökar förutsättningarna för att motverka och upptäcka ekonomisk brottslighet mot välfärden.

¹ Se bl.a. Kommunals yttrande över SOU 2020:47 - Utredningen Framtidens socialtjänst slutbetänkande: "Hållbar socialtjänst. En ny socialtjänstlag" 1 februari 2021, samt SOU 2020:47 Särskilt yttrande av experterna Yvonne Ahlström, Sara Gustavsson Roxell, Ann Johansson samt Elinor Odeberg, s. 1226.

Kommunal.

Utredningens förslag

Promemorian föreslår att utföraren ska lämna ut uppgifter till den socialnämnd som ansvarar för insatsen eller uppgiften om en kommun har överlämnat åt en annan kommun eller åt någon som bedriver enskild verksamhet att utföra insatser eller andra uppgifter enligt socialtjänstlagen. Uppgifter som ska lämnas ut är sådana som socialnämnden behöver för kvalitetssäkring, administration, uppföljning eller utvärdering samt sådana uppgifter som nämnden behöver för att erbjuda en fast omsorgskontakt enligt socialtjänstlagen.

Anlitande av privata utförare medför att behovet av kontroll och styrning ökar. Därmed tillstyrker Kommunal förslaget.

Vänliga hälsningar
Kommunal

Malin Ragnegård
Förbundsordförande

Mari Huupponen
Utredare